

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Jose Antonio Torrealdei Bilbao Torre

*Gernika-Lumo,
Bizkaia (1931)*

Aurkibidea

Biografia

1931n jaio zen [Errenteria](#) auzoan (sasoi hartan Ajangiz zen) fiolatoa zegoen etxean. Ama Errenteriakoa zuen eta aita Errigoitiko Urikoa, Kale baserrikoa. Hiru neba-arrebatatik erdikoa zen bera. Bonbardaketa ostean hainbat herritatik ibili ziren: Mendata, Basauri, Zamudio, Errigoiti, Markina... Azkenean Markinan zehaztu zuten beraien bizitokia "La esperanza" lantegiak gernikar asko eraman baitzituen bertara, bere aita tarteaz; 22 urtez bizi izan zen bertan. Markinako eskola publikoan hasi zituen bere ikasketak, baina 10 urteaz Bilboko Deustuko salesterren ikastetxera joan zen; bertan egondako zazpi urteetan industri maisutza ikasi zuen. 17 urteaz "La esperanza"n hasi zen lanean bulegoko lan teknikoak burutzen (planoak...) eta armadarako materiala egiten. Bederatzi urtetara, Bilbora joan ziren bizitzera. 15-20 urtez Bilboko San Anton orfeoian abestu zuen. EGIren hasierak ere ezagutu zituen bertan. Bilbotik Zornotzako Aikoa enpresara joan zen eta bertan aritu zen 35 urtez jubilatuta. 36 urteaz bere jaioterrira bueltatu zen alabarekin. Karrantzako Maite Otegiak ezkondu zen, baina gazterik alargundu zen. 49 urteaz Munitibarreko Elvira Lejarzegigaz ezkondu zen.

Zintak

GER-009

- **Proiektua:** Gernika-Lumoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2010-03-17
- **Iraupena:** 85 min

- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Unamuno, Arianne

Pasarteak

1. Errenteriako "fielato"a

- **Erref:** GER-009/002
- **Iraupena:** 0:03:11. **Hasi:** 00:00:37. **Bukatu:** 00:03:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

<p>Errenterian jaio zen, baina garai hartan Ajangiz zen. Orduan ingurua nolakoa zen aipatzen du. "Fielato"a (zerga-biltegia) zegoen etxe hartan garai batean, eta kobratu egiten zitzairen plazara baserriko barazki eta frutekin zetozenei. Herriko sarreretan egoten ziren "fielato"ak.</p>

2. Bonbardaketa eguna

- **Erref:** GER-009/005
- **Iraupena:** 0:02:59. **Hasi:** 00:05:55. **Bukatu:** 00:08:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

<p>Bonbardaketaren eguna. Indaba zuriak bazkaldu zituzten egun hartan. Hegazkinak bi txandatan etorri zirela gogoan dauka. Sirenak joka hasi zirenean, Malostetik zehar ihesi joan ziren. Sasien ondoan geldid-geldi egon zen beste emakume baten besoetan. Bonbardaketaren ostean, emakume hura zoratu egin zela kontatzen du. Aita kortan geratu zen.</p>

3. Bonbardaketa eguna eta ondorengoak

- **Erref:** GER-009/006
- **Iraupena:** 0:02:44. **Hasi:** 00:08:54. **Bukatu:** 00:11:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Ajangiz alderantz joanda, koba moduko bat zegoen eta hantxe egon ziren gero. Jende asko batu zen bertara. Gudari batek zotzak ematen zizkien ahoan eusteko, bonben eztandarekin belarriak ez lehertzeko. Bonbardaketa bukatu zenean, etxera itzuli ziren beraien ondasunak ateratzera. Handik pasatzen zirenek ohoztu egiten zizkieten gauzak. Batetik bestera ibili ziren.

4. Esperanza lantegiagatik, Deriora eta Markinara

- **Erref:** GER-009/008
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 00:11:47. **Bukatu:** 00:13:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Bizkaiko lantegiak » Busturialdeko lantegiak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra

Laburpena:

Astra lantegiak Esperanza izena zeukan gerra garaian eta Deriora lekuz aldatua zegoen. Kruzelegi lantegi gipuzkoarra ere hantxe zegoen. Deriotik Markinara eraman zituzten lantegiok gero eta hantxe bizi izan zen hogeita hamar urte ingurura arte.

5. Esperanza lantegian gerrako materiala egiten

- **Erref:** GER-009/011
- **Iraupena:** 0:01:51. **Hasi:** 00:17:49. **Bukatu:** 00:19:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Bizkaiko lantegiak » Busturialdeko lantegiak

Laburpena:

Deustun egin zituen ikasketak eta hemezortzi urte baino lehen Esperanza (Astra) hasi zen lanean. Gerrako materiala egiten zuten.

6. Markinako eskola publikoa

- **Erref:** GER-009/014
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 00:27:39. **Bukatu:** 00:30:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Eskola publikora joaten zen Jose Antonio Markinan. Neskak eta mutilak bereizita egoten ziren baina jolasean elkarrekin aritzen ziren. Irakaslea Jesus Egia Torrealdei izan zuen eta Leoneko Sara izeneko maistra ere bai.

7. Deustuko ikasketak

- **Erref:** GER-009/017
- **Iraupena:** 0:02:39. **Hasi:** 00:33:20. **Bukatu:** 00:35:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak

Laburpena:

Hamar urterekin joan zen Deustura ikastera. Gabonetan etortzen zen etxera eta igandetan etxekoan bisita jasotzen zuen. Astoari ematen zitzaion janaria ere ematen zieten.

8. EGIko hasierako urteak

- **Erref:** GER-009/022
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 00:43:17. **Bukatu:** 00:45:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak

Laburpena:

Polizia atzetik duela ibilitakoa da. Propaganda Venezuelatik etortzen zen eta hura banatzen aritzen ziren. Lagun onak izan ditu jeltzaleen artean zein ezker abertzalean. EGIk ikurrinak jarri, margoketak egin... horrelakoak egiten zituen.

9. San Anton orfeoiarekin euskarazko kantuak

- **Erref:** GER-009/026
- **Iraupena:** 0:03:21. **Hasi:** 00:53:14. **Bukatu:** 00:56:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika
- Aisia » Taberna giroa

Laburpena:

San Anton Orfeoiak euskarazko kantuak abesten zituen beti. Hiru urtez hiriburuetan aritu ziren euskal kantuak abestuz. Zer kantatzen zuten aipatzen du: Boga-boga, Amak ezkondu ninduen, Uso zuria... Gorbeia Andoni Arregik "Itxina" izeneko zarzuela egin zuen euskaraz. Iparraldeko kantu asko abesten zituzten orfeoian eta tabernetan ere kantuan ibiltzen ziren.

10. Zesta jokalaria eta zestagileak

- **Erref:** GER-009/028
- **Iraupena:** 0:04:36. **Hasi:** 00:59:13. **Bukatu:** 01:03:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Artisauak
- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:

Zestan profesionalak egon izan dira eta berak ere jokatu nahi zuelako ez zuen Bilbora joan nahi. Bera ume zela irakasleak zeintzuk ziren aipatzen du: Bitoriano Orbea, Arragoitiaren aita... Orduan pilotak astunagoak ziren baina oraingoan antzekoak. Orbeatarrek zestagileak izan dira. Oso garestiak izaten dira. Makazagak egiten zituen Gernikan.

11. Zestalarari ospetsuak

- **Erref:** GER-009/029
- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 01:03:49. **Bukatu:** 01:06:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:

Markinako zestalarari ospetsuak izendatzen ditu: Laka, Txurruka, Egurbide... Gernikar zestalarari ezagunak: Potxolo eta beste asko zeuden.

12. Frontoiko apustu handiak

- **Erref:** GER-009/030
- **Iraupena:** 0:03:41. **Hasi:** 01:06:08. **Bukatu:** 01:09:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:

Frontoietan apostuak egiten zirenean, lau lagunek diru asko jokatzeko zuten eta beste guztiek gutxi. Larrinaga medikuak miloi eta erdi pezeta jokatu zituenekoa du gogoan. "El Divino" izeneko beste jokalaririk bat aipatzen du. Apustuak egin eta ordaindu gabe joaten ziren asko.

13. Markinako raketistak

- **Erref:** GER-009/031
- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 01:09:49. **Bukatu:** 01:13:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:

Emakume raketistak ezagutzen zituen eta izenak aipatzen ditu: Gesaliz, Barrenetxeatarrak... Markinarrak izaten ziren profesional aritzen zirenak. Gernikarrak ez hainbeste. Nolako tresnak eta jantziak izaten zituzten kontatzen du.

14. Gernika inguruko euskalkiak

- **Erref:** GER-009/035
- **Iraupena:** 0:03:14. **Hasi:** 01:21:46. **Bukatu:** 01:25:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:

Inguruko hizkerak. Garai batean esan egiten zieten kanean erdaraz egiteko eta hala egin behar izaten zuten lagunartean. Normalean euskaraz egiten zuten. Euskaltegian ikasten ibilitakoa da.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-11-26

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com